

Aneta M. Arkuszewska

**KILKA UWAG
O CYWILNOPRAWNYCH ASPEKTACH
PODCZAS UDZIELANIA PIERWSZEJ POMOCY**

Wprowadzenie

Życie i zdrowie ludzkie jako najwyższe dobro znajduje się pod szczególną ochroną państwa¹. Artykuł 38 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej² stanowi, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia”. Natomiast art. 68 Konstytucji RP określa, że „1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia. 2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa. 3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku”. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 30 listopada 2006 r. (II AKa 299/06) wskazał nawet, że przedmiotem ochrony jest także solidarność wobec zagrożonego człowieka, co znajduje swoje potwierdzenie w preambule do Konstytucji: „Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali, wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi,

---

¹ Prawo do ochrony zdrowia najczęściej zaliczane jest do praw tzw. drugiej generacji, pozostaje jednak w ścisłym związku z prawami fundamentalnymi pierwszej generacji (prawami osobistymi), a mianowicie prawem do ochrony życia, wolnością od nieludzkiego bądź poniżającego traktowania lub karnania, prawem do prywatności, a także wolnością sumienia i wyznania czy prawem do informacji. T. Jasudowicz, *Prawo do zdrowia* [w:] *Prawa człowieka i ich ochrona*, red. R. Mizerski, Toruń 2010, s. 491.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.).

a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej”³.

Życie i zdrowie także ze szczególną troską chroni ustawodawca w k.k.⁴ w rozdz. XXI „Przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu”. Kodeks karny nakłada na każdego członka społeczeństwa obowiązek udzielenia pomocy człowiekowi znajdującemu się w niebezpieczeństwie utraty życia lub ciężkiego uszkodzenia ciała (art. 162 k.k.). Obowiązek udzielenia pomocy w wypadkach drogowych reguluje natomiast kodeks wykroczeń⁵, który w art. 93 stanowi, iż „prowadzący pojazd, który uczestnicząc w wypadku drogowym nie udziela niezwłocznej pomocy ofierze wypadku, podlega karze aresztu albo grzywny”.

Ochrona tych najważniejszych dóbr osobistych człowieka przewidziana jest również w prawie cywilnym – głównie w k.c. w części ogólnej, jak i w prawie zobowiązań. Ochrona taka wynika też z ustawy z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym⁶, nakładając w art. 4 obowiązek niezwłocznego powiadomienia podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, które realizuje się przez niezwłoczne podjęcie działań w przypadku zaistnienia przynajmniej jednej z dwóch warunkujących go okoliczności, czyli zauważenia osoby bądź osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego lub bycia świadkiem zdarzenia powodującego taki stan.

Ochrona życia i zdrowia ludzkiego ujęta jest bardzo szeroko. Jednak pomimo ustawowego obowiązku udzielenia pierwszej pomocy często jest on ignorowany. Podłożem takiego stanu rzeczy jest wiele czynników, takich jak: brak umiejętności w udzieleniu pomocy, lęk przed zarażeniem albo obawa, że źle udzielona pomoc może przynieść więcej szkody niż pożytku, a osoba ratowana wystąpi z roszczeniem odszkodowawczym względem ratującego z tytułu naruszenia jej dóbr. Z drugiej strony powstaje obawa osoby ratującej o jej własne dobra, które mogą ucierpieć na skutek udzielania pierwszej pomocy.

Wszechstronność zagadnienia powoduje, iż w niniejszym artykule zostanie jedynie zasygnalizowany problem ochrony majątkowej osoby, która udziela pierwszej pomocy w oparciu o ustawę o Państwowym Ratownictwie Medycznym (dalej: uPRM) oraz k.c. Z uwagi na terminologię przyjętą w ustawie o PRM dotyczącą osób profesjonalnie zajmujących się ratownictwem – czyli ratowników – na potrzeby niniejszego artykułu każda osoba postronna udzielająca pierwszej pomocy została określona jako ratujący.

---

³ A. Wąsek, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1974 r., Rw 370/74*, OSPiKA 1975, nr 7–8, poz. 186, s. 372–373.

⁴ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204 ze zm.).

⁵ Ustawa z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 618 ze zm.).

⁶ Ustawa z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2195 ze zm.).

„Kwalifikowana pierwsza pomoc” i „pierwsza pomoc” w ustawie o PRM

Ustawa o PRM w art. 3 pkt 2 i 7 definiuje pojęcie „kwalifikowana pierwsza pomoc” oraz „pierwsza pomoc”. Zgodnie z pkt 2 art. 3 „kwalifikowana pierwsza pomoc to czynności podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego przez ratownika”. Ratownikiem zaś jest osoba wykonująca zawód niemedyczny, która posiada dodatkowo umiejętności w dziedzinie kwalifikowanej pierwszej pomocy. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ratownikiem może być osoba: 1) posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych; 2) posiadająca ważne zaświadczenie o ukończeniu kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy, zwanego dalej „kursem”, i uzyskaniu tytułu ratownika; 3) której stan zdrowia pozwala na udzielanie kwalifikowanej pierwszej pomocy. Ratownik posiadający kwalifikacje wymagane dla ratownika medycznego, lekarza systemu lub pielęgniarzki systemu, realizujący doskonalenie zawodowe, posiada uprawnienia do udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy bez obowiązku ukończenia kursu.

Natomiast zgodnie z art. 10 ust. 1 zawód ratownika medycznego może wykonywać osoba: 1) posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych; 2) posiadająca stan zdrowia pozwalający na wykonywanie tego zawodu; 3) wykazująca znajomość języka polskiego w stopniu wystarczającym do wykonywania tego zawodu, która złożyła oświadczenie o określonej w przepisach treści; 4) spełniająca następujące wymagania: a) rozpoczęła przed 1 października 2018 r. studia wyższe na kierunku (specjalności) ratownictwo medyczne i uzyskała tytuł zawodowy licencjata lub magistra na tym kierunku (specjalności) lub b) rozpoczęła po 30 września 2018 r. studia wyższe na kierunku kierunku ratownictwo medyczne zgodnie ze standardami kształcenia, o których mowa w art. 9b ust. 1b ustawy z 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 ze zm.), i uzyskała tytuł zawodowy licencjata oraz złożyła z wynikiem pozytywnym Państwowy Egzamin z Ratownictwa Medycznego, zwany dalej „PERM”, lub c) rozpoczęła przed 1 marca 2013 r. naukę w publicznej szkole policealnej lub niepublicznej szkole policealnej o uprawnieniach szkoły publicznej i uzyskała dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego ratownik medyczny albo dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie ratownik medyczny, lub d) posiada dyplom wydany w państwie innym niż państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederacja Szwajcarska lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strona umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uznany w Rzeczypospolitej Polskiej za równoważny z dyplomem uzyskiwanym w Rzeczypospolitej Polskiej, potwierdzającym tytuł zawodowy ratownik medyczny, i uzyskała prawo pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z odrębnymi przepisami, lub e) posiada kwalifikacje do wykonywania zawodu ratownika medycznego nabyte w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub

państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uznane w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z przepisami ustawy z 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2016 r., poz. 65 oraz z 2018 r., poz. 650).

Artykuł 14 ustawy o PRM⁷ określa zakres czynności podejmowanych przez ratownika w ramach kwalifikowanej pierwszej pomocy. Natomiast „pierwszą pomocą” jest zespół czynności podejmowanych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym również z wykorzystaniem wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych w rozumieniu przepisów ustawy z 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych⁸ oraz produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza, dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jak wyraźnie wskazuje definicja, pierwszą pomoc może wykonać każda osoba znajdująca się na miejscu zdarzenia, a podejmowane czynności mają na celu ratowanie osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Brak jest doprecyzowania, jakie czynności mieszczą się w zakresie pierwszej pomocy udzielanej przez przypadkową osobę. Stąd też jako regułę można przyjąć, że będą one polegały na podejmowaniu czynności wykonywanych bez użycia przyrządów, co zresztą jest zgodne z międzynarodowym standardem Basic Life Support (BLS) obejmującym zespół czynności wykonywanych bezprzyrzadowo, mających na celu utrzymywanie drożności dróg oddechowych oraz podtrzymywanie oddychania i krążenia⁹. Natychmiastowe rozpoczęcie resuscytacji przez świadków zdarzenia zwiększa przeżycie trzykrotnie, dlatego algorytm BLS został stworzony dla osób, które nie posiadają wykształcenia medycznego, ale są świadkami zdarzenia i w sposób znaczący mogą wpłynąć na zminimalizowanie ryzyka zgonu osoby poszkodowanej.

Jednym z kluczowych pojęć zawartych w uPRM jest „stan nagłego zagrożenia zdrowotnego”. Pojęcie to definiuje art. 3 pkt 8, wskazując, iż jest to „stan polegający na nagłym lub przewidywanym w krótkim czasie pojawieniu

---

⁷ Artykuł 14 stanowi, iż zakres czynności wykonywanych przez ratownika w ramach kwalifikowanej pierwszej pomocy obejmuje: 1) resuscytację krążeniowo-oddechową, bezprzyrzadową i przyrzadową, z podaniem tlenu oraz zastosowaniem według wskazań defibrylatora zautomatyzowanego; 2) tamowanie krwotoków zewnętrznych i opatrywanie ran; 3) unieruchamianie złamań i podejrzeń złamań kości oraz zwichnięć; 4) ochronę przed wychłodzeniem lub przegrzaniem; 5) prowadzenie wstępnego postępowania przeciwwstrząsowego poprzez właściwe ułożenie osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, ochronę termiczną osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego; 6) stosowanie tlenoterapii biernej; 7) ewakuację z miejsca zdarzenia osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego; 8) wsparcie psychiczne osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego; 9) prowadzenie wstępnej segregacji medycznej w rozumieniu art. 43 ust. 2.

⁸ Ustawa z 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 211 ze zm.).

⁹ R.W. Koster [w:] *Wżyteczne resuscytacji*, red. J. Andres, Kraków 2010, s. 2–21.

się objawów pogarszania zdrowia, którego bezpośrednim następstwem może być poważne uszkodzenie funkcji organizmu lub uszkodzenie ciała albo utrata życia, wymagający podjęcia natychmiastowych medycznych czynności ratunkowych i leczenia”. W stosunku do osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego zgodnie z uPRM wykonywane mogą być takie czynności, jak: 1) czynności z zakresu pierwszej pomocy podejmowane przez każdego w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego na miejscu zdarzenia; 2) czynności z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy podejmowane przez ratownika w celu udzielenia pomocy osobie w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego; 3) medyczne czynności ratunkowe, a więc świadczenia opieki zdrowotnej podejmowane przez jednostki systemu PRM w warunkach pozaszpitalnych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Jak wskazano, ustawodawca w art. 4 nakłada na każdą osobę fizyczną obowiązek niezwłocznego podjęcia działań zmierzających do skutecznego powiadomienia podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego o zdarzeniu powodującym stan takiego zagrożenia. Jest to norma powszechna adresowana do każdej osoby fizycznej mającej wystarczające rozeznanie, iż w danym przypadku należy powiadomić konkretne podmioty o wystąpieniu danego zdarzenia. Przepis nie zawiera żadnej sankcji niezastosowania się do jego dyspozycji, stąd też wynikający z przepisu obowiązek ma charakter obywatelski¹⁰. J. Kycia wskazuje, iż rozwiązanie takie jest słuszne, biorąc pod uwagę problematyczność przepisu. Trudno byłoby bowiem egzekwować jakiegokolwiek sankcje w przypadku, gdy nie można wymagać od przeciętnego obywatela znajomości ustaw ratowniczych czy procedur medycznych, zwłaszcza że adresat działa niejednokrotnie w warunkach stresu, a nawet szoku psychicznego. Dlatego też przepis ten odsyła tylko do sumienia każdej osoby, odwołując się do poczucia odpowiedzialności za drugiego człowieka¹¹. Ustawy obowiązek podjęcia działań zmierzających do skutecznego powiadomienia o zdarzeniu podmiotów ustawowo powołanych do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego należy rozpatrywać w powiązaniu z art. 162 § 2 k.k. W konsekwencji funkcjonowanie w polskim systemie prawnym przepisu penalizującego fakt nieudzielenia pomocy człowiekowi, któremu grozi niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, jest uznanie zaniechania udzielenia takiej pomocy za czyn podlegający karze. Oznacza to, że obowiązek społeczny określony w art. 4 w niektórych przypadkach uznaje za obowiązek prawny, a za jego niewykonanie przewiduje sankcję karną¹².

---

¹⁰ J. Kycia [w:] *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, red. S. Poździej, Warszawa 2013, Lex Omega, komentarz do art. 4 uPRM.

¹¹ *Ibidem*.

¹² E. Darmorost, *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Warszawa 2013, Lex Omega, komentarz do art. 4 uPRM.

Ochrona osobista i majątkowa ratującego ujęta w ustawie o PRM

Ustawa o PRM wprowadza ochronę osobistą i majątkową osoby, która podejmuje czynności, udzielając pierwszej pomocy. Pierwsza z nich sprowadza się do przyznania takiej osobie ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych (por. art. 5 ust. 1 uPRM). Oczywiście ochrona taka przewidziana jest również w innych przepisach prawnych. Dodatkowo osobie takiej ustawa daje przyzwolenie na poświęcenie dóbr osobistych innej osoby innych niż życie lub zdrowie, a także dóbr majątkowych w zakresie niezbędnym dla ratowania życia lub zdrowia osoby znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Artykuł 5 ust. 2 jest odbiciem podobnych regulacji ujętych w k.k. (art. 26 k.k.), k.c.¹³ (art. 142 i 424 k.c.), ale i k.p.a.¹⁴ (art. 161 k.p.a.) odnoszących się do tzw. stanów wyższej konieczności. Instytucja stanu wyższej konieczności zorientowana jest na poświęcenie dobra chronionego prawem dla ratowania innego dobra. Dobra stanowiące wartość społeczną lub indywidualną podlegają właśnie ze względu na tę wartość ochronie prawnej. Normy prawne zakazują zachowań, które narażają na niebezpieczeństwo te dobra lub prowadzą do ich zniszczenia. Niemniej dobra chronione biorą udział w obrocie społecznym i z tego powodu narażone są na kolizje z innymi, również chronione normami sankcjonowanymi dobrami. Sytuacje takie zdarzają się nierzadko, zwłaszcza podczas działań ratowniczych, gdzie wskutek zdarzenia nagłego często o charakterze masowym, zagrażającego zdrowotności ludzkiej, zespół staje przed koniecznością wyboru między różnymi dobrami i ich wartościami¹⁵. Wyrażony w art. 5 ust. 2 stan wyższej konieczności odnosi się wyłącznie do osób wskazanych w hipotezie tej normy prawnej i tylko w sytuacji ratowania osoby zagrożonej utratą życia lub zdrowia. Regulacje zaś prawa karnego i cywilnego odnoszą się do każdej osoby fizycznej, nawet nieudzielającej w danej chwili jakiegokolwiek pomocy medycznej¹⁶. Granice ochrony w przypadku wskazanego stanu wyższej konieczności wyznaczają dobra osobiste w postaci życia i zdrowia osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Tylko konieczność ratowania tych dóbr będzie uzasadnieniem dla poświęcenia innych dóbr osobistych i majątkowych innej osoby. Należy przy tym postępować zgodnie z zasadą subsydiarności, która polega na tym, że ratować zagrożone dobro przez poświęcenie innego dobra można tylko wtedy, gdy nie istnieje inny sposób odwrócenia zagrożenia, i tylko w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla odwrócenia zaistniałego zagrożenia dla chronionych dóbr. Poświęcenie dobra

¹³ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.).

¹⁴ Ustawa z 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1257 ze zm.).

¹⁵ J. Kycia [w:] *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, red. S. Poździejch, Warszawa 2013, Lex Omega, komentarz do art. 5 uPRM.

¹⁶ *Ibidem*.

prawnego osoby trzeciej musi więc być jedynym sposobem ratowania dobra, a ponieważ dobro tej osoby także korzysta z ochrony prawnej, należy działać z jak największą jego oszczędnością¹⁷.

Roszczenie odszkodowawcze ratującego według ustawy o PRM

Ustawa o PRM w art. 6 reguluje odpowiedzialność odszkodowawczą w sytuacji szkody doznanej przez osobę, która udzielała pierwszej pomocy. Odpowiedzialność taka znana była również poprzedniej regulacji prawnej o Państwowym Ratownictwie Medycznym¹⁸ (art. 7–12). Zgodnie z obecnym brzemieniem przepisu:

1. Osobie, która poniosła szkodę na mieniu powstałą w następstwie udzielania przez nią pierwszej pomocy, przysługuje roszczenie o naprawienie tej szkody od Skarbu Państwa reprezentowanego przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce powstania szkody.

2. Naprawienie szkody, o którym mowa w ust. 1, obejmuje szkodę rzeczywistą.

3. Naprawienie szkody, o którym mowa w ust. 1, nie przysługuje, jeżeli szkoda powstała wyłącznie z winy osoby, o której mowa w ust. 1, lub osoby trzeciej, za którą Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności.

4. W zakresie nieuregulowanym w ust. 1–3 do naprawienia szkody, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.

Przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa

1. Przepis ten jest regulacją szczególną w stosunku do przepisów k.c. normujących kwestię odpowiedzialności z tytułu wyrządzenia czynów niedozwolonych, który jednak nie wyłącza stosowania przepisów k.c. co do naprawienia szkody (art. 6 ust. 4 o uPRM). Przepis art. 6 stanowi podstawę dochodzenia roszczenia od Skarbu Państwa. Zgodnie z jego brzemieniem przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa jest: 1) szkoda, 2) działanie lub zaniechanie, z którego szkoda wynikła, oraz 3) związek przyczynowy pomiędzy tym działaniem (zaniechaniem) a skutkiem w postaci szkody.

2. Skarb Państwa jako abstrakcyjna osoba prawna nieposiadająca desygnatów rzeczywistości, organów ani siedziby w stosunkach cywilnoprawnych działa za pośrednictwem różnych podmiotów i swoich jednostek organizacyjnych, tzw. *stationes fisci*. Każda czynność *stationes fisci* jest czynnością Skarbu Państwa, gdyż jest on jednolitym podmiotem. Zgodnie z brzemieniem art. 6 ust. 1 za powstałą

---

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Ustawa z 25 lipca 2001 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. nr 113, poz. 1207).

szkodę odpowiedzialność ponosi Skarb Państwa reprezentowany przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce powstania szkody. W wypadku wadliwego oznaczenia *statio fisci* przez powoda sąd powinien ustalić właściwą jednostkę organizacyjną uprawnioną do reprezentowania Skarbu Państwa w danej sprawie¹⁹, co w tym przypadku nie jest trudne, gdyż została ona wyraźnie sprecyzowana w ustawie.

3. Ustawa o PRM nie definiuje pojęcia szkody, określa tylko, że naprawienie szkody obejmuje szkodę rzeczywistą. Dlatego też przy desygnowaniu szkody należy zgodnie z ust. 4 art. 6 uPRM posłużyć się jej określeniem na gruncie k.c. Tak więc szkodą jest powstała wbrew woli poszkodowanego różnica między obecnym jego stanem majątkowym a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę²⁰. Przy czym zgodnie z § 2 art. 361 k.c. szkoda polega na stracie, którą poniósł poszkodowany (*damnum emergens*), oraz na pozbawieniu go korzyści, które mógłby uzyskać, gdyby mu szkody nie wyrządzono (*lucrum cessans*). Stratą jest pomniejszenie majątku poszkodowanego. Polega ona na uszczupleniu aktywów albo na przybyciu pasywów. Nie można traktować jako szkody tzw. ubytków naturalnych, a więc ubytków powstających na skutek wysychania, zamrażania, topnienia, wypłukiwania, przemielania itp. Pod pojęcie szkody nie podpada też pogorszenie rzeczy (zmniejszenie jej wartości), jeżeli wynika ono z normalnego z niej korzystania w ramach przysługującego tytułu prawnego²¹. Przepis art. 6 ust. 2 uPRM ogranicza obowiązek naprawienia szkody w mieniu osoby tylko do szkody rzeczywistej, którą jest strata majątkowa, jaką poniósł udzielający pierwszej pomocy. J. Kycia²² twierdzi, iż nie jest wykluczone dochodzenie zwrotu utraconych korzyści na zasadach ogólnych k.c. zgodnie z art. 6 ust. 4. Wskazuje on, iż „powołanie się na art. 415 lub 417 k.c. w celu dochodzenia naprawienia szkody na osobie i zwrotu utraconych korzyści będzie jak najbardziej zasadne, a na taką możliwość wskazuje sam art. 6 ust. 4 ustawy. Stawia to jednak pod znakiem zapytania sens występowania takiego uregulowania w ustawie o PRM w sytuacji, gdy istnieją odpowiadające im zapisy w kodeksie cywilnym. Ograniczenie dochodzenia roszczenia na podstawie ustawy tylko do szkody rzeczywistej na mieniu i pozostawienie możliwości dochodzenia dalszych roszczeń na podstawie kodeksu cywilnego w sytuacji, gdy na tych samych zasadach można dochodzić kompleksowo pełnego odszkodowania wyłącznie

---

¹⁹ Por. orzeczenie SN z 15 lipca 1983 r., IV OZ 24/83, LexPolonica nr 309527, OSPiKA 1984, nr 11, poz. 237; orzeczenie SN z 11 stycznia 1974 r., II CR 685/73, LexPolonica nr 301446, OSNCP 1975, nr 1, poz. 10.

²⁰ Tak: orzeczenie SN z 11 lipca 1957r., 2 CR 304/57, OSN 1958, nr III, poz. 76 oraz orzeczenie SN z 22 listopada 1963 r., III PO 31/63, OSNCP 1964, z. 7–8, poz. 128.

²¹ T. Wiśniewski [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 1999, s. 63–64.

²² J. Kycia [w:] *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, red. S. Poździejch, Warszawa 2013, Lex Omega, komentarz do art. 6 uPRM.

w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego wydaje się być pewnym niezgłębieniem tematu odpowiedzialności odszkodowawczej w tym przypadku. Trudno bowiem przewidzieć jakiegokolwiek racjonalne intencje ustawodawcy w przyjęciu takiego rozwiązania²³. Wydaje się jednak, iż przepis art. 6 ust. 2 stanowi *lex specialis* w stosunku do regulacji kodeksowej określającej granice odpowiedzialności odszkodowawczej przyjętej w art. 361 § 2 k.c. poprzez wyraźne wskazanie, iż szkoda obejmuje wyłącznie szkodę rzeczową (jedną z postaci szkody majątkowej), a więc straty, które poszkodowany poniósł, a nie formuły generalnej deliktu określonej w art. 415 czy też 417 k.c., jak sugeruje autor. Należy zauważyć, iż art. 6 ust. 4 ogranicza odesłanie do „naprawienia szkody”, czyli przepisów *stricte* dotyczących naprawienia szkody (o czym będzie mowa w dalszej części artykułu), a nie wszystkich przepisów o czynach niedozwolonych.

4. Wyróżnia się szkodę na osobie i szkodę na mieniu. Szkoda na mieniu zawsze ma charakter majątkowy. Szkoda na osobie polega na uszczerbku w dobrach osobistych (oraz w innych interesach niemajątkowych). Może ona mieć charakter zarówno majątkowy, jak i niemajątkowy (z naruszenia dobra osobistego może wynikać zarówno obowiązek zapłaty zadośćuczynienia, jak i naprawienia szkody majątkowej)²⁴. Ustawa o PRM reguluje odpowiedzialność tylko za szkodę w mieniu, nie wprowadzając odpowiedzialności za szkodę na osobie, którą przewidywał poprzedni akt prawny. Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym z 25 lipca 2001 r. regulowała sytuację, gdy w przypadku uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia bądź śmierci osoby udzielającej pierwszej pomocy w związku z jej udzieleniem przysługuje roszczenie o odszkodowanie, o którym mowa w art. 444 lub 446 k.c. (art. 11 uPRM). Obecna regulacja prawna o ratownictwie medycznym nie wprowadziła podobnego unormowania, co oznacza, iż w takiej sytuacji poszkodowanemu nie przysługuje odszkodowanie od Skarbu Państwa pomimo odesłania zawartego w art. 6 ust. 4, gdyż odesłanie to odnosi się do kwestii „naprawienia szkody” w zakresie zagadnień nieuregulowanych w ust. 1–3 art. 6, a ustępy te nie wprowadzają odpowiedzialności za szkodę na osobie, która udzielała pierwszej pomocy.

Szkoda na mieniu jest uszczerbkiem w prawie własności lub w innych prawach majątkowych (art. 44 k.c.). Własność jest najsilniejszym prawem do rzeczy o charakterze bezwzględnym, a nie w znaczeniu ekonomicznym, jako ogół praw majątkowych. Przedmiot własności został ujęty precyzyjnie, ale jednocześnie wąsko przez ograniczenie go do rzeczy w znaczeniu przedmiotów materialnych. W odróżnieniu od własności przedmiotem innych praw majątkowych mogą być zarówno rzeczy, jak i przedmioty niebędące rzeczami²⁵. Prawo majątkowe pozostaje

---

²³ *Ibidem*.

²⁴ G. Karaszewski [w:] A. Stępień-Sporek, K. Jędrej, G. Karaszewski, J. Knabe, B. Ruszkiewicz, P. Nazaruk, G. Sikorski, J. Ciszewski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Lex Polonica, komentarz do art. 361 k.c.

²⁵ S. Rudnicki [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Warszawa 2011, Lex Polonica, komentarz do art. 44 k.c.

w ścisłym związku z ekonomicznym interesem uprawnionego niezależnie od tego, czy w konkretnej sytuacji za prawo takie można uzyskać pewną sumę pieniężną lub inne dobro²⁶.

5. Szkoda musi być następstwem udzielania pierwszej pomocy, co oznacza, że między udzielaniem pomocy a działaniem (lub zaniechaniem), w którego wyniku nastąpiła szkoda, powinien zachodzić związek przyczynowy, i to taki, jaki w myśl obowiązujących zasad usprawiedliwia odpowiedzialność odszkodowawczą. Należy przyjąć, że chodzi tu o związek oparty na przyczynowości adekwatnej w rozumieniu art. 361 § 1 k.c., ograniczający się do następstw normalnych, tj. takich, jakie na podstawie doświadczenia życiowego należy uznać za stanowiące z reguły skutki danego rodzaju działań lub zaniechań, w odróżnieniu od wypadków, które poza taką regułą wykraczają²⁷. W kontekście art. 361 § 1 k.c. normalnym następstwem zdarzenia, z którego wynikła szkoda, będzie to następstwo (następstwa), jakie są w stanie wywołać dane zdarzenie i zwykle je wywołują, natomiast nie są nimi zdarzenia, które dane zdarzenie wywołują jedynie na skutek szczególnego zbiegu okoliczności²⁸. Bezprzedmiotowa jest kwestia uświadomienia sobie przyczynowości przez zobowiązanego do odszkodowania, gdyż każdorazowo rozstrzyga następstwo przedmiotowe. Aspekt podmiotowy ma znaczenie przy ocenie winy, a nie związku przyczynowego, który jest okolicznością obiektywną²⁹. Poza działaniem i zaniechaniem zobowiązanego art. 361 § 1 k.c. ma zastosowanie do działań i zaniechań innych podmiotów, za które odpowiada zobowiązany (przepis nie mówi bowiem o „swoich” działaniach i zaniechaniach). Nadto art. 361 § 1 k.c. ma zastosowanie do innych jeszcze zdarzeń prawnych, z którymi łączy się obowiązek odszkodowawczy jakiejś osoby, o ile ustawa łączy z takim zdarzeniem odpowiedzialność³⁰.

Szkoda musi być wynikiem udzielania pierwszej pomocy przez osobę, która doznała szkody. Oznacza to, iż udzielając pierwszej pomocy, ratujący doznaje szkody, a więc wynika ona z faktu udzielania pierwszej pomocy, a nie przy sposobności jej udzielania, decyduje więc cel działania ratującego. Jeżeli celem działania osoby było udzielanie pierwszej pomocy i podczas tej czynności doznała szkody, Skarb Państwa będzie ponosił odpowiedzialność z tego tytułu.

6. J. Kycia³¹ stwierdza, iż „odpowiedzialność Skarbu Państwa ograniczona jest wyłącznie do osób, za postępowanie których w świetle obowiązujących

---

²⁶ P. Nazaruk [w:] A. Stępień-Sporek, K. Jędrej, G. Karaszewski, J. Knabe, B. Ruszkiewicz, P. Nazaruk, G. Sikorski, J. Ciszewski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Lex Polonica, komentarz do art. 44 k.c.

²⁷ Wyrok SN z 9 grudnia 1958 r., I CR 867/58, OSPiKA 1960, poz. 292.

²⁸ F. Błahuta [w:] *Komentarz. Kodeks cywilny*, red. Z. Resich, Warszawa 1972, s. 867.

²⁹ T. Wiśniewski [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 1999, s. 59.

³⁰ A. Rzetecka-Gil, *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, Lex/el. 2011, komentarz do art. 361.

³¹ J. Kycia [w:] *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, red. S. Poździejch, Warszawa 2013, Lex Omega, komentarz do art. 6 uPRM.

przepisów Skarb Państwa ponosić będzie odpowiedzialność. Obojętne jest przy tym, czy szkoda powstała w wyniku działania, czy w wyniku zaniechania tych osób. Powstała szkoda musi być tylko skutkiem ich zawinionego postępowania i łączyć się z działalnością jednostek Skarbu Państwa. Gdy powstała szkoda jest wynikiem postępowania również innych osób, wówczas stopień przyczynienia się warunkuje jedynie zakres przyszłej odpowiedzialności, nie zwalnia natomiast Skarbu Państwa od obowiązku naprawienia wyrządzonej szkody. Artykuł 6 ust. 1 ustawy o PRM w swojej hipotezie ogranicza się więc jedynie do przypadków szkody na mieniu powstałej w następstwie udzielania pierwszej pomocy przez państwowe/samorządowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej działające w ramach swoich zadań, ale w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa”. Wydaje się jednak, że Skarb Państwa ponosi również odpowiedzialność za szkody poniesione przez ratującego (osobę postronną) podczas udzielania pierwszej pomocy, nawet jeśli szkoda nie została wyrządzona przez osobę, za którą Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność, a wynika to z faktu, iż ratujący tymczasowo „wyręcza” państwo w jego konstytucyjnym obowiązku ochrony życia obywateli. Istotne jest tylko to, aby szkoda nie została spowodowana z wyłącznej winy osoby udzielającej pomocy lub wyłącznej winy osoby trzeciej, za którą Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności.

Przesłanki egzoneracyjne Skarbu Państwa

1. Artykuł 6 ust. 3 wprowadza dwie przesłanki egzoneracyjne, przy zaistnieniu których Skarb Państwa nie będzie zobowiązany do naprawienia szkody. Przesłankami tymi są: 1) okoliczność, że szkoda nastąpiła wyłącznie z winy osoby, która udzielała pomocy – ratującego, lub 2) że szkoda nastąpiła wyłącznie z winy osoby trzeciej, za którą Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności.

2. W przeciwieństwie do k.c., który w niektórych przypadkach odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego wprowadza dodatkową przesłankę egzoneracyjną, jaką jest siła wyższa (por. art. 433, 435 k.c.), uPRM nie określa *vis maior* jako przesłanki wyłączającej odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu szkody w mieniu ratującego.

Siła wyższa nie jest definiowana w przepisach k.c. Mimo zarysowującej się w polskiej doktrynie rozbieżności poglądów co do pojęcia siły wyższej³² w orzecznictwie dominuje zapatrywanie opowiadające się za koncepcją obiektywną siły wyższej, która za kryterium wyróżniające uznaje samą kwalifikację zdarzenia, a nie stopień staranności działającego człowieka (jak przy teorii subiektywnej).

---

³² W. Warkalło, *Odpowiedzialność odszkodowawcza*, Warszawa 1972, s. 288 i n. oraz literatura tam powołana.

Zgodnie z poglądami orzecznictwa³³ siła wyższa musi być zdarzeniem zewnętrznym, nieuchronnym, nadzwyczajnym, niemożliwym do przewidzenia oraz zapobieżenia jego skutkom. W piśmiennictwie trafnie jednak zauważono, że większość wymienionych cech siły wyższej pozostaje względem siebie w relacji przyczynowo-skutkowej. Nieuchronność jest konsekwencją nadzwyczajności zjawiska. Może też wynikać z niemożności jego przewidzenia, jakkolwiek współczesna nauka i technika pozwalają przewidzieć większość nadzwyczajnych, nieuchronnych zjawisk przyrodniczych, można więc co najwyżej mówić tylko o niemożności ich przewidzenia w danym układzie stosunków. Nadzwyczajność określonego zjawiska, jego nieuchronność i niemożność przewidzenia w danym układzie stosunków oznaczają więc w istocie to samo³⁴.

W konsekwencji należy przyjąć, że w sytuacji powstania szkody na skutek działania siły wyższej przy udzielaniu pierwszej pomocy poszkodowany może domagać się naprawienia wynikłej z tego tytułu szkody od Skarbu Państwa.

3. Przesłanką zwalniającą Skarb Państwa od odpowiedzialności jest wyłączna wina osoby, która udziela pierwszej pomocy – ratującego. Ustawodawca nie definiuje pojęcia winy. W judykaturze i piśmiennictwie upowszechnił się pogląd wskazujący na dwa elementy winy: obiektywny i subiektywny (albo ujmujący winę w znaczeniu obiektywnym i subiektywnym). Obiektywny wyraża się w uznaniu za zawinione zachowań niezgodnych z przepisami prawa lub określonymi regułami etycznymi. Natomiast składnik subiektywny wyraża się w uznaniu za zawinione zachowań rozmyślnie wyrządzających szkodę oraz niedbalstwa³⁵. W nowszym piśmiennictwie dominuje stanowisko wskazujące dwa znamiona czynu – przedmiotową i podmiotową niewłaściwość postępowania – i ograniczające pojęcie winy do elementu kwalifikującego zachowanie szkodzące wyłącznie z uwagi na cechy podmiotowe sprawcy³⁶. Niewłaściwość przedmiotowa – bezprawność – stanowi w konsekwencji przesłankę uznania zachowania za zawinione, ponieważ jako zawinione mogą być kwalifikowane wyłącznie zachowania bezprawne³⁷.

³³ Orzeczenia SN: z 20 października 1936 r., C II 2086/36, Zb. Orz. 1937/4, poz. 158; z 9 kwietnia 1952 r., C. 962/51, OSN 1954/I, poz. 2; z 7 lutego 1953 r., I C. 60/53, OSN 1954/II, poz. 35; z 30 kwietnia 1960 r., 3 CR 783/59, OSPiKA 1961/3, poz. 79. Wyroki SN: z 9 lipca 1962 r., I CR 54/62, OSNCP 1963/12, poz. 262; z 26 sierpnia 1992 r., I PRN 36/92, OSNCP 1993/7–8, poz. 138; z 11 lutego 1997 r., II CKN 78/96, LexPolonica nr 396173; wyrok z 16 stycznia 2002 r., IV CKN 629/2000, LexPolonica nr 387336; z 4 września 2003 r., IV CKN 420/2001, „Palestra” 2003/11–12, s. 263. Uchwała SN z 24 listopada 2000 r., III CZP 37/2000, OSNC 2001/4, poz. 56;

³⁴ Uchwała SN z 13 grudnia 2007 r., III CZP 100/2007, OSNC 2008/12, poz. 139.

³⁵ A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III: *Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, Lex komentarz do art. 415 k.c.

³⁶ M. Sośniak, *Bezprawność zachowania jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej za czyny niedozwolone*, Kraków 1959, s. 78 i n.; A. Szpunar, *Nadużycie prawa podmiotowego*, Kraków 1947, s. 112 i n.; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Wina jako podstawa odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych*, „SPE” 1969, vol. II, s. 90.

³⁷ A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III: *Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, komentarz do art. 415 k.c.

Zachowanie ratującego wymaga nie tylko ustalenia bezprawności zachowania sprawcy, lecz także jego winy określanej jako subiektywna przesłanka odpowiedzialności, przyjmując tzw. normatywną koncepcję winy uznającą winę za ujemną ocenę zachowania podmiotu umożliwiającą postawienie mu zarzutu podjęcia niewłaściwej decyzji w danej sytuacji³⁸. Zawsze jednak postępowanie ratującego należy oceniać tak, jakby chodziło o ocenę jego zachowania się wobec kogoś trzeciego³⁹.

Przypisanie winy polega więc na analizie, a następnie wyrażeniu dezaprobaty dla stanu przeżyć psychicznych ratującego. Negatywna ocena konkretnego zachowania ratującego jest następstwem zbadania sfery przeżyć podmiotu i konstatacji, że można mu postawić zarzut podjęcia w danej sytuacji niewłaściwej decyzji, ponieważ dopuścił się zachowania bezprawnego umyślnie lub wskutek niedbalstwa, chociaż mógł zachować się inaczej⁴⁰. Za zawinione może być uznane zachowanie ratującego tylko wówczas, jeżeli był on poczytalny w chwili dokonywania czynu niedozwolonego. Nie jest dopuszczalne, aby dezaprobatą dotyczyła przeżyć psychicznych podmiotu, który działa bez rozeznania – nie zdaje sobie sprawy ze znaczenia swojego postępowania i nie może nim kierować⁴¹. Musi istnieć normalny związek przyczynowy wyłącznie pomiędzy zawinionym zachowaniem się ratującego a doznaną przez niego szkodą – udzielanie pierwszej pomocy jest tylko czynnikiem przypadkowym, który został włączony do postępowania ratującego i umożliwił mu wyrządzenie sobie szkody⁴². Dlatego jeżeli wyłączną przyczyną szkody jest niezawinione zachowanie ratującego (co obejmuje sytuację, w której ratującemu ze względu na cechy osobiste winy przypisać nie można), przesłanka egzoneracyjna nie zachodzi, a tym samym odpowiedzialność Skarbu Państwa nie zostaje wyłączona⁴³.

Zgodnie z brzmieniem przepisu szkoda musi nastąpić „wyłącznie z winy osoby, która udzielała pomocy”, co oznacza, iż zawinione zachowanie poszkodowanego musi stanowić wyłączną przyczynę szkody⁴⁴. Przyczyną szkody ma być

---

³⁸ W. Czachórski [w:] *System prawa cywilnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. III, cz. 1, red. Z. Radwański, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 540; J. Dąbrowa, *Wina jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej*, Wrocław 1968, s. 134 i n.; A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III: *Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, komentarz do art. 415 k.c.

³⁹ G. Bieniek [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 1999, komentarz do art. 435; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2010, s. 242.

⁴⁰ A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III: *Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, komentarz do art. 415 k.c.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² M. Nesterowicz [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, t. II, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 411.

⁴³ Wyrok SN z 24 września 2009 r., IV CSK 207/09, Lex nr 533046.

⁴⁴ Por. wyrok SN z 6 czerwca 1974 r., I CR 275/74, Lex nr 7515.

zachowanie ratującego, a nie jego wina⁴⁵. Okoliczność niezależna od ratującego, choć leżąca po jego stronie, niezwiązana z jego zachowaniem (działaniem czy zaniechaniem), nie może być uznana za przyczynienie się do powstania lub zwiększenia szkody⁴⁶. Zwrot „wyłącznie z winy” należy odnosić do przyczyny, gdyż konstrukcja przepisu została oparta na przeciwstawieniu przyczyn powstania szkody w płaszczyźnie przyczynowości, a nie winy⁴⁷. Ocena winy ratującego jako okoliczności egzoneracyjnej jest dokonywana w kategoriach adekwatnego związku przyczynowego, a więc przewidziana w tym przepisie wyłączna wina w spowodowaniu szkody występuje jedynie wtedy, gdy zawinione zachowanie ratującego było jedyną jej przyczyną. Tylko wyłączny związek między tym zawinionym zachowaniem a szkodą zwalnia Skarb Państwa od odpowiedzialności⁴⁸.

4. Drugą przesłanką egzoneracyjną jest wyłączna wina osoby trzeciej, za którą Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności. Nie będzie więc osobą trzecią osoba, której zachowanie z racji wykonywanych czynności rodzi odpowiedzialność osoby zatrudnionej w danej jednostce organizacyjnej Skarbu Państwa (pracownik, przedstawiciel, członek organu, wykonawca określonych czynności). Osobami trzecimi w rozumieniu analizowanego przepisu będą takie podmioty, których nie łączy ze Skarbem Państwa żaden stosunek prawny i za które on nie odpowiada⁴⁹. Co istotne, wina osoby trzeciej tylko wtedy może stanowić przyczynę egzoneracyjną, gdy szkoda następuje „wyłącznie z winy osoby trzeciej”. Oznacza to, że postępowanie osoby trzeciej musi pozostawać w danej sytuacji jedynym zachowaniem ocenianym jako podmiotowo naganne, natomiast osobie, za którą Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność, winy przypisać się nie da⁵⁰. Ponieważ wina osoby trzeciej musi zawierać elementy obiektywne i subiektywne, to dla przyjęcia wyłącznej winy osoby trzeciej wymagana jest identyfikacja tej osoby, nie może ona więc pozostać anonimowa, lecz zawsze łączyć się z określonym podmiotem⁵¹. Stąd więc nieustalenie osoby trzeciej objęte jest ryzykiem Skarbu Państwa i nie może obciążać osoby ratującej.

Podobny pogląd można spotkać w orzecznictwie Sądu Najwyższego, które co prawda dotyczy art. 435 k.c., ale można je odnieść do omawianej kwestii. W wyroku z 8 listopada 1988 r.⁵² Sąd Najwyższy przyjął, że „wyłączenie odpowiedzialności

---

⁴⁵ M. Safjan [w:] *Kodeks cywilny*, t. I: *Komentarz do art. 1–44910*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, s. 1376.

⁴⁶ Wyrok SN z 13 stycznia 1997 r., I PKN 2/97, OSNP 1997, nr 18, poz. 336.

⁴⁷ A. Rzetecka-Gil, *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 435 k.c.

⁴⁸ Wyrok SN z 24 września 2009 r., IV CSK 207/09, Lex nr 533046; wyrok SN z 7 maja 1996 r., III CKN 60/95, M. Praw. 2010, nr 19, s. 1082.

⁴⁹ A. Rzetecka-Gil, *Kodeks cywilny...*, kom. do 435 k.c.

⁵⁰ A. Śmieja [w:] *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. VI, red. A. Olejniczak, Warszawa 2009, s. 570.

⁵¹ W. Dubis [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, Warszawa 2006, s. 772.

⁵² Wyrok SN z 8 listopada 1988 r., II CR 315/88, OSPiKA 1990, nr 10, poz. 217 z glosą A. Szpunara, OSP 1990, z. 4, poz. 217.

przedsiębiorstwa z uwagi na przewidzianą w art. 435 k.c. wyłączną winę osoby trzeciej wymaga identyfikacji tej osoby”. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 18 października 1982 r.⁵³, przyjmując, iż „ustalenie i przypisanie winy osobie trzeciej, której działanie miało być wyłączną – w rozumieniu art. 435 § 1 k.c. – przyczyną powstania szkody, związane jest zawsze z konkretnie oznaczonym podmiotem. Niezidentyfikowanie tego podmiotu jest równoznaczne z upadkiem wskazanej przesłanki egzoneracyjnej. Anonimowość sprawcy nie pozwala bowiem na wyłączenie go z kręgu osób, za zachowanie których odpowiedzialność ponosi prowadzący zakład (art. 429 i 430 k.c.), a także spośród kręgu osób korzystających z ustawowego unormowania nieodpowiedzialności, skoro nie można ich w ogóle (w znaczeniu subiektywnym) obarczyć winą (art. 426 i nast. k.c.)”. Jednak M. Safjan prezentuje stanowisko dopuszczające przyjęcie wyłącznej winy nieustalonej (niezidentyfikowanej) osoby trzeciej jako okoliczności egzoneracyjnej – pod warunkiem istnienia w określonych okolicznościach dostatecznie mocnych podstaw do przyjęcia domniemania faktycznego, że szkoda została wyrządzona zawinionym zachowaniem się osoby „z zewnątrz”, za którą prowadzący przedsiębiorstwo (w tym przypadku Skarb Państwa) nie ponosi odpowiedzialności⁵⁴.

Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lipca 1973 r.,⁵⁵ przyjął, iż wyłączenie odpowiedzialności z tytułu ryzyka następuje nie tylko wówczas, gdy szkoda nastąpiła z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, lecz także wtedy, gdy szkoda jest wyłącznie następstwem zawinionych działań (zaniechań) poszkodowanego i osoby trzeciej.

Odesłanie przyjęte w art. 6 ust. 4 ustawy o PRM

1. Artykuł 6 ust. 4 wprowadza odesłanie, iż w zakresie nieuregulowanym w ust. 1–3 do naprawienia szkody stosuje się przepisy k.c. Przepisami tymi będą w szczególności art. 361–363 k.c., przepisy dotyczące odpowiedzialności solidarnej oraz kwestia przedawnienia roszczenia.

2. Wspomniany już art. 361 k.c. określa charakter związku przyczynowego jako przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej oraz granice tejże odpowiedzialności – oba zagadnienia zostały przedstawione wyżej.

3. Należy się zastanowić, czy Skarb Państwa może się domagać zmniejszenia odszkodowania, gdy ratujący-poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody (art. 362 k.c.). O przyczynieniu się poszkodowanego mówimy wówczas, gdy w rozumieniu przyjętego w art. 361 k.c. związku przyczynowego

---

⁵³ Wyrok SN z 18 października 1982 r., I CR 160/82, OSPiKA 1985, nr 12, poz. 224.

⁵⁴ M. Safjan [w:] *Kodeks cywilny*, t. I: *Komentarz do art. 1–44910*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, s. 1378.

⁵⁵ Wyrok SN z 6 lipca 1973 r., II CR 156/73, OSPiKA 1974, nr 5, poz. 95.

zachowanie się poszkodowanego może być uznane za jedno z ogniw prowadzących do ostatecznego skutku w postaci szkody – a jednocześnie za przyczynę konkurencyjną do przyczyny przypisanej osobie odpowiedzialnej, bowiem skutek następuje tutaj przez współdziałanie dwóch przyczyn, z których jedna „pochodzi” od zobowiązanego do naprawienia szkody, a druga od poszkodowanego⁵⁶. W judykaturze przyjmuje się, że przyczynieniem się poszkodowanego do powstania szkody jest każde jego zachowanie pozostające w normalnym związku przyczynowym ze szkodą, za którą ponosi odpowiedzialność inna osoba. Przy czym o przyczynieniu się poszkodowanego można mówić wyłącznie w przypadku, gdy jego określone zachowanie pozostaje w normalnym związku przyczynowym ze szkodą, a nie w jakimkolwiek innym powiązaniu przyczynowym. Innymi słowy – zachowanie się poszkodowanego musi stanowić adekwatną współprzyczynę powstania szkody lub jej zwiększenia, czyli włączać się musi jako dodatkowa przyczyna szkody. Jeżeli nie ma takiego przyczynienia się, to nie może być zmniejszony obowiązek naprawienia szkody⁵⁷.

Natomiast często podkreśla się, iż nie można mówić o przyczynieniu się wtedy, gdy poszkodowany działa z pobudek altruistycznych zasługujących na społeczną aprobatę – z czym mamy do czynienia w przypadku udzielania pierwszej pomocy⁵⁸. Jednak w doktrynie inaczej przedstawiane jest uzasadnienie niezmnieszenia odszkodowania w takich przypadkach. Twierdzi się bowiem, że samo przyczynienie się występuje, ale pomimo pozostawania takiego zachowania w adekwatnym związku przyczynowym z doznaną szkodą nie powinno ono prowadzić do zmniejszenia odszkodowania w oparciu o uwzględnienie przez sąd okoliczności konkretnego wypadku⁵⁹. Poza tym istnieje różnorodność poglądów co do tego, czy samo ustalenie przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody prowadzi automatycznie do obowiązkowego zmniejszenia odszkodowania, a więc czy ustalenie przyczynienia się poszkodowanego obliguje sąd do stosownego obniżenia odszkodowania, czy też czyni tę operację jedynie możliwą. W tym przedmiocie słuszny jest pogląd, że rozważenie wszystkich okoliczności sprawy jest powinnością sądu, a decyzja o obniżeniu odszkodowania jest jego uprawnieniem⁶⁰, natomiast kategoryczne brzmienie przepisu („ulega” zamiast

---

⁵⁶ W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, s. 215.

⁵⁷ Por. wyrok SN z 23 lutego 1968 r., II CR 28/68, Lex nr 6291; wyrok SN z 20 czerwca 1972 r., II PR 164/72, Lex nr 7098; uchwała składu 7 sędziów SN z 20 września 1975 r., III CZP 8/75, OSNCP 1976, nr 7–8, poz. 151; wyrok SN z 3 lipca 2008 r., IV CSK 127/08, MoP 2009/19, s. 1065; wyrok SN z 8 lipca 2009 r., I PK 37/09, Lex nr 523542.

⁵⁸ Por. A. Szpunar, *Przyczynienie się poszkodowanego do wypadku drogowego*, „KPP” 1993, z. 3, s. 245; orzeczenie SN z 11 lutego 1955 r., II CR 1086/54, BMS 1956, nr 1, s. 47.

⁵⁹ K. Zagrobelny [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, Warszawa 2011, s. 575.

⁶⁰ Wyrok SN z 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Biul. SN 2009, nr 1, s. 12, M. Praw. 2009, nr 19, s. 1060.

„może ulec”) odnieść należy do końcowego fragmentu art. 362 k.c., gdzie mowa jest o przesłankach miarkowania odszkodowania⁶¹. Przepis art. 362 k.c. zaliczany jest do moratorium sędziowskiego, którego istotą jest pozostawienie sądowi pewnego marginesu swobody, co nie zwalnia z obowiązku uwzględnienia i wnikliwego rozważenia wskazówek zawartych w przepisie. Podkreśla się, że uznanie sądu nie jest swobodne, bowiem wymaga bliższego uzasadnienia z powołaniem się na konkretne czyny poszkodowanego i odpowiedzialnego za szkodę oraz na związek przyczynowy pomiędzy tymi czynami a powstaniem szkody⁶².

4. Zgodnie z art. 363 k.c. w zw. z art. 6 ust. 4 uPRM formą naprawienia szkody może być restytucja naturalna, czyli przywrócenie do stanu poprzedniego, lub zapłata odpowiedniej sumy pieniężnej (rekompensata). Cel tego unormowania w obu wypadkach jest taki sam, bowiem chodzi o odwrócenie skutków wyrządzonej szkody zgodnie z kompensacyjną funkcją odpowiedzialności cywilnej⁶³. Wybór co do sposobu naprawienia szkody należy do poszkodowanego – oczywiście pod warunkiem, że restytucja naturalna w ogóle jest możliwa i dopuszczalna. W przeciwnym razie ogranicza się do odszkodowania pieniężnego. Natomiast co do rekompensaty pieniężnej – poszkodowany może jej żądać zawsze i nie ma w tym względzie żadnych ograniczeń⁶⁴. Przewidziany w art. 363 § 1 k.c. wybór sposobu naprawienia szkody stanowi uprawnienie poszkodowanego; jeśli jednak już poszkodowany takiego wyboru dokona, to zobowiązany do naprawienia szkody nie może narzucać mu innego sposobu naprawienia szkody⁶⁵. Jeżeli poszkodowany nie dokonał wyboru, druga strona może mu wyznaczyć w tym celu odpowiedni termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu uprawnienie do dokonania wyboru przechodzi na stronę drugą (*per analogiam* art. 365 k.c.)⁶⁶. A. Ohanowicz uważa jednak, że zobowiązanie wynagrodzenia szkody jest zobowiązaniem przemiennym i podlega przepisom art. 365 k.c. z tą różnicą, że prawo wyboru służy poszkodowanemu⁶⁷.

Poszkodowany ma prawo żądać odszkodowania w formie świadczenia określonej kwoty pieniędzy, nie domagając się jednocześnie przywrócenia stanu poprzedniego. Jeśli jednak wybiera taki model dochodzenia swoich praw, nie może skutecznie w trakcie postępowania sądowego zmienić roszczenia i zażądać restytucji⁶⁸. Komentowany przepis w dwóch sytuacjach ogranicza przyznane

---

⁶¹ P. Graniecki, *W sprawie wykładni art. 362 Kodeksu cywilnego*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 1, s. 68 i n.

⁶² Wyrok SN z 10 lutego 1972 r., I PR 106/70, niepubl.

⁶³ A. Rembieniński [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 292.

⁶⁴ A. Rzetecka-Gil, *Kodeks cywilny...*, komentarz do 363 i powołana tam literatura.

⁶⁵ Wyrok SN z 20 września 1972 r., I CR 391/72, Lex nr 7134.

⁶⁶ A. Rembieniński [w:] *A Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 293; Z. Banaszczyk [w:] *Kodeks cywilny, t. I: Komentarz do art. 1–44910*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, s. 738.

⁶⁷ A. Ohanowicz, *Zobowiązania. Zarys według kodeksu cywilnego*, Warszawa 1966, s. 102.

⁶⁸ Wyrok SN z 20 września 2004 r., IV CK 612/03, M. Praw. 2004, nr 20, s. 920, Lex nr 122870.

poszkodowanemu prawo wyboru sposobu naprawienia szkody, pozostawiając zobowiązanemu wyłącznie drogę zapłaty odszkodowania. Po pierwsze, roszczenie poszkodowanego ogranicza się do świadczenia w pieniądzu, jeżeli przywrócenie stanu poprzedniego byłoby niemożliwe albo jest ono niemożliwe z uwagi na obowiązujące przepisy prawne. Po drugie, jeżeli przywrócenie stanu poprzedniego pociągałoby za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty, roszczenie poszkodowanego także ogranicza się do świadczenia w pieniądzu. Intencją ustawodawcy jest w tych przypadkach chronić zobowiązanego przed konsekwencjami, które wykraczają poza konieczną kompensatę uszczerbku, za który ponosi odpowiedzialność. Skoro kompensata pieniężna jest zawsze możliwa, regulacja prawna nie zmusza zobowiązanego do restytucji naturalnej, jeżeli ta stanowiłaby dla niego zbytnią dolegliwość⁶⁹.

Restytucja naturalna nie oznacza, że zapłata sumy pieniężnej w ogóle nie będzie miała zastosowania. W sytuacji bowiem, gdy mimo naprawy uszkodzonej rzeczy jej stan z punktu widzenia walorów technicznych, użytkowych, estetycznych itp. będzie odbiegał znacznie od stanu pierwotnego, to wówczas wyjątkowo można wyrównać taką szkodę za pomocą uzupełniającego odszkodowania pieniężnego⁷⁰. Termin „odszkodowanie” należy odnosić do obu sposobów naprawienia szkody; również wyrażenie „wynagrodzenie szkody” nie wyłącza restytucji naturalnej⁷¹.

Przepis art. 363 § 2 k.c. stanowi, że wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili. Tej regule w postępowaniu procesowym odpowiada norma określona w art. 316 § 1 k.p.c., nakazująca sądowi wyrokować, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy⁷². Wyjątkowo sąd może za podstawę odszkodowania przyjąć ceny istniejące w innej chwili, jeśli „szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili” (art. 363 § 2 *in fine* k.c.). Jednak i w takiej sytuacji odszkodowanie nie może być niższe ani wyższe od wyrządzonej szkody⁷³.

5. W sytuacji wyrządzenia szkody przez kilka osób ich odpowiedzialność jest solidarna, przy czym bez znaczenia jest, czy odpowiedzialność poszczególnych osób zobowiązanych do naprawienia szkody oparta jest na zasadzie winy, ryzyka czy zasadach słuszności⁷⁴ (art. 441 k.c.). Nie jest dopuszczalne dowodzenie wobec poszkodowanego, że jedna z tych osób przyczyniła się do szkody w mniejszym

---

⁶⁹ A. Olejniczak, *Komentarz do art. 363 kodeksu cywilnego*, Lex/el. 2010.

⁷⁰ T. Wiśniewski [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego*, Księga III, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 2005, s. 73.

⁷¹ M. Kaliński, *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2008, s. 507.

⁷² A. Olejniczak, *Komentarz...*

⁷³ A. Rzetecka-Gil, *Kodeks cywilny...*, komentarz do 363 k.c.

⁷⁴ Wyrok SN z 7 czerwca 1982r., IV CR 188/82, niepubl.

stopniu niż inna⁷⁵. Roszczenia regresowe pomiędzy współodpowiedzialnymi reguluje art. 441 § 2 i 3 k.c.

6. Ostatnim zagadnieniem jest kwestia terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody. Poprzednio obowiązująca uPRM przewidywała, iż roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem roku od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o stracie majątkowej. Jednak w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem 3 lat od dnia podjęcia medycznych działań ratowniczych lub udzielenia pierwszej pomocy. Ponieważ obecny akt prawny nie wprowadza analogicznej regulacji szczególnej, należy przyjąć, iż w tym zakresie zastosowanie ma art. 442¹ k.c. Stąd też roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat 3 od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednak termin ten nie może być dłuższy niż 10 lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat 20 od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Z uwagi na brak szczegółowej regulacji wskazanego zagadnienia, a poprzez odesłanie do stosowania przepisów k.c. w tym zakresie powoduje można przyjąć, iż terminy przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody są uregulowane w sposób zdecydowanie korzystniejszy dla osoby udzielającej pomocy, niż miało to miejsce na tle poprzednio obowiązującej uPRM.

Podsumowanie

Przepisy prawne zobowiązują wszystkich obywateli do podejmowania działań w celu udzielenia pomocy w każdym przypadku niebezpieczeństwa utraty życia oraz poważnego uszczerbku na zdrowiu poszkodowanego, nawet jeśli mogą one okazać się nieskuteczne. Każdy człowiek może stać się uczestnikiem lub świadkiem zdarzenia, w wyniku którego jest zagrożone życie ludzkie, a w związku z tym powinien umieć udzielić właściwej pomocy, nie bacząc na doznanie przez siebie szkody. Właśnie temu służy przepis przewidziany w uPRM – art. 6, który daje ratującemu gwarancję naprawienia szkody, którą poniósł podczas ratowania jakiejś osoby. Przepis ten jednak zawęża problem odpowiedzialności Skarbu Państwa jedynie do wystąpienia szkody w mieniu oraz naprawienia rzeczywistej straty dla osoby, która udzielała pomocy i doznała uszczerbku, nie uwzględniając szkody na osobie oraz faktu utraconych korzyści, a więc nie przewidując zasady pełnego odszkodowania. Taka konstrukcja może rzutować na predylekcję do udzielania pomocy, tym samym pogłębiając chorobę społeczną, jaką jest znieczulica.

---

⁷⁵ Wyrok SN z 2 grudnia 1970 r., II CR 542/70, OSNCP 1971, z. 9, poz. 153; wyrok SN z 25 listopada 1970 r., I PR 78/70, niepubl.

Bibliografia

- Błahuta F. [w:] *Komentarz. Kodeks cywilny*, red. Z. Resich, Warszawa 1972.
- Czachórski W., Brzozowski A., Safjan M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2005.
- Darmorost E., *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Dubis W. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, Warszawa 2006.
- Graniecki P., *W sprawie wykładni art. 362 Kodeksu cywilnego*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 1.
- Jasudowicz T., *Prawo do zdrowia [w:] Prawa człowieka i ich ochrona*, red. R. Mizerski, Toruń 2010.
- Kaliński M., *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2008.
- Karaszewski G. [w:] A. Stępień-Sporek, K. Jędrej, G. Karaszewski, J. Knabe, B. Ruszkiewicz, P. Nazaruk, G. Sikorski, J. Ciszewski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Lex Polonica.
- Koster R.W. [w:] *Wytyczne resuscytacji*, red. J. Andres, Kraków 2010.
- Kycia J. [w:] *Ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Komentarz*, red. S. Poździech, Warszawa 2013.
- Lewaszkiwicz-Petrykowska B., *Wina jako podstawa odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych*, „SPE” 1969, vol. II.
- Nazaruk P. [w:] A. Stępień-Sporek, K. Jędrej, G. Karaszewski, J. Knabe, B. Ruszkiewicz, P. Nazaruk, G. Sikorski, J. Ciszewski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Lex Polonica.
- Nesterowicz M. [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, t. II, red. J. Winiarz, Warszawa 1989.
- Ohanowicz A., *Zobowiązania. Zarys według kodeksu cywilnego*, Warszawa 1966.
- Olejniczak A. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. III: *Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- Olejniczak A., *Komentarz do art. 363 kodeksu cywilnego*, Lex/el. 2010.
- Rembieliński A. [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989.
- Rudnicki S. [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Warszawa 2011.
- Rzetecka-Gil A., *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, Lex/el. 2011.
- Safjan M. [w:] *Kodeks cywilny*, t. I: *Komentarz do art. 1–44910*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011.
- Sośniak M., *Bezprawność zachowania jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej za czyny niedozwolone*, Kraków 1959.
- Szpunar A., *Nadużycie prawa podmiotowego*, Kraków 1947.
- Szpunar A., *Przyczynienie się poszkodowanego do wypadku drogowego*, „KPP” 1993, z. 3.
- Śmieja A. [w:] *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. VI, red. A. Olejniczak, Warszawa 2009.
- Warkało W., *Odpowiedzialność odszkodowawcza*, Warszawa 1972.
- Wąsek A., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 1974 r., Rw 370/74*, OSPiKA 1975, nr 7–8, poz. 186.
- Wiśniewski T. [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 1999.
- Wiśniewski T. [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego*, Księga III, t. I, red. G. Bieniek, Warszawa 2005.
- Zagrobелny K. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, Warszawa 2011.

Streszczenie

Analizowany art. 6 uPRM daje ratującemu gwarancję naprawienia szkody, którą poniósł podczas ratowania przypadkowej osoby. W artykule przedstawiono, iż przepis ten zawęża problem

odpowiedzialności Skarbu Państwa jedynie do wystąpienia szkody w mieniu oraz naprawienia rzeczywistej straty dla osoby, która udzielała pomocy i doznała uszczerbku, nie uwzględniając szkody na osobie oraz faktu utraconych korzyści, a więc nie przewidując zasady pełnego odszkodowania. Wskazano również, iż odesłanie przyjęte w art. 6 ust. 4 uPRM oznacza zastosowanie w szczególności art. 361–363 k.c., tj. dotyczących związku przyczynowego, kwestii przyczynienia się poszkodowanego do szkody oraz sposobu naprawienia szkody. Poza tym przedstawiono zagadnienie odpowiedzialności solidarnej oraz kwestię przedawnienia roszczenia, które nie zostały unormowane w uPRM.

Słowa kluczowe: ratujący, szkoda, Skarb Państwa, odszkodowanie, pomoc medyczna

SOME NOTES ABOUT CIVIL LEGAL ASPECTS DURING GRANTING FIRST AID

Summary

Analyzed Article 6 of the Act on the National Medical Rescue provides a rescuer with a guarantee of repairing the damage suffered while rescuing an accidental person. The article shows that this provision narrows the problem of the State Treasury responsibility only to damage to property and to repair the actual loss suffered by the person who provided help without due regard to personal injury and lost profits, i.e. without providing a full compensation. It was also indicated that the reference in Article 6 par. 4 of the Act on the National Medical Rescue means the application in particular of the Articles 361–363 of the Civil Code, i.e. regarding the causal link, the issue of the injured party's contribution to the damage and the method of repairing the damage. In addition, the issue of joint and several liability and the matter of limitation of the claim, which were not provided for in the Act on the National Medical Rescue, were presented.

Keywords: rescuer, damage, State Treasury, compensation, medical assistance